

Dorota Korenik

Modele bankowości

Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio H, Oeconomia 46/4,
417-426

2012

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

DOROTA KORENIK

Modele bankowości

Models of banking trades

Słowa kluczowe: Bankowość regulowana, bankowość wolna, bankowość niekonwencjonalna

Key words: regulated banking, free banking, banking without interest

Wstęp

W odczuciu społecznym niska prakseologiczna sprawność banków komercyjnych wiąże się z ich pazernym dążeniem (w szczególności ich zarządzających i właścicieli) do zysku, poszukiwaniem nowych miejsc i możliwości jego zwiększania. Problem może być głębszy i dotyczyć fundamentów stosowanego modelu bankowości. Warto zastanowić się, czy funkcjonujący model bankowości jest wystarczająco dobry, by banki były prawdziwie zainteresowane także wspieraniem budowy dobrobytu, nie tylko realizacją własnego komercyjnego interesu.

Opracowanie stanowi przyczynek do rozwinięcia debaty nad pożądanym modelem bankowości. Ze względu na ograniczone ramy publikacji skoncentrowano się na przygotowaniu punktu wyjścia do rozważań, tj. przedstawiono i porównano założenia teoretyczne trzech modeli, które kiedykolwiek były lub są stosowane, tj.:

- współcześnie obowiązującego tzw. modelu bankowości regulowanej, w systemie rezerw cząstkowych, charakterystycznego dla cywilizacji zachodniej, opierającej się na prawie rzymskim (modelu współcześnie obowiązującego);
- współcześnie niepraktykowanego tzw. modelu bankowości wolnej (lub zderegulowanej), charakterystycznego dla cywilizacji zachodniej, również opartej na prawie rzymskim;

- modelu bankowości opartej na partnerstwie i udziałach (bankowości bezodsetkowej), ukształtowanego w cywilizacji czerpiącej z prawa islamskiego (modelu praktykowanego w finansach islamskich).

1. Założenia modelu bankowości regulowanej, w systemie rezerw cząstkowych

U podstaw nowożytnej bankowości świata zachodniego, zwanej bankowością regulowaną, leżą różne przyczyny wprowadzenia regulacji, takie jak¹:

1) ochrona inwestora: dla zapewnienia mu na rynku finansowym (bankowym) należytego dostępu do informacji, tak by mógł on być w pełni poinformowany o ryzyku, na jakie jest narażony, nabywając określony instrument bankowy, niezbędne są regulacje prawne;

2) koncentracja instytucji finansowych w ramach rynku: każdy z licznych rodzajów rynku sektora finansowego ma odmienną strukturę konkurencji. W zależności od struktury konkurencji, która ma znaczenie dla wysokości cen oferowanych produktów i usług finansowych, władze publiczne powinny wprowadzać regulacje zwiększające lub w razie potrzeby zmniejszające stopień konkurencji;

3) ochrona przed działalnością przestępczą: niezbędne jest eliminowanie i zapobieganie działalności niezgodnej z prawem prowadzonej przez osoby dopuszczające się defraudacji finansowych, prania brudnych pieniędzy i uchylających się od płacenia podatków;

4) efekty zewnętrzne, czyli skutki oddziaływania danego podmiotu, które nie znajdują odzwierciedlenia w mechanizmach cenowych:

a) problem stanowią działania, które nadwężają lub niszczą stabilność systemu finansowego. Na rynkach finansowych tzw. efekt zarazy skutkuje powstaniem licznych negatywnych zjawisk. Dopuszczalne są przypadki, w których banki centralne lub inni regulatorzy finansowi podejmują interwencje ratujące dany bank lub grupę banków, chroniąc tym samym pozostałe podmioty systemu bankowego. „Zaraza” może mieć bowiem różne źródła, nie tylko błędy w zarządzaniu konkretną instytucją bankową, ale tkwiące poza danym bankiem, jak „infekcja” przenoszona z innej branży finansowej, zmiana w polityce monetarnej;

b) zakłada się również, że reputacja banków jest szczególnie ważna z powodu braku przejrzystości bilansów bankowych, pełnienia funkcji pośrednika finansowego oraz wysokich kosztów pozyskania informacji. Ochrona reputacji banków jest równocześnie zadaniem samych banków i instytucji publicznych tworzących sieć bezpieczeństwa ekonomicznego systemu bankowego;

¹ S. Heffernan, *Nowoczesna bankowość*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2007, s. 208–209.

- c) zakłada się, że regulacje w bankowości są niezbędne z powodu problemów, jakie rodzi makroekonomiczna rola banków, polegająca głównie na wspomaganiu rządowej polityki pieniężnej. Na przykład bank centralny może wykorzystać banki do osiągnięcia celu inflacyjnego (zmieniając stopy rezerw obowiązkowych lub ustanawiając bazowe stopy procentowe) lub do ustalania wysokości podaży pieniądza. Potrzebne są regulacje chroniące system bankowy przed załamaniem się i w konsekwencji dramatycznym spadkiem podaży pieniądza (redukcja akcji kredytowej), implikującym typowe problemy makroekonomiczne;
- d) w bankowości są potrzebne regulacje chroniące przed poważnymi bankructwami banków, których efektem zewnętrznym jest ujawnienie lub eskalacja kosztów społecznych (występujących, gdy załamaniu ulega sektor bankowy, finansowy, a gospodarka traci swój system pośrednictwa finansowego i transferu środków pieniężnych), powiększających koszty bankructwa samego banku. Aby zminimalizować prawdopodobieństwo konieczności podejmowania przez władze publiczne akcji ratowania banku, krajowe systemy bankowe podlegają tzw. regulacjom ostrożnościowym, które charakteryzują się wyższym stopniem kompletności w porównaniu z innymi rynkami czy nawet częścią sektora finansowego. Celem regulacji ostrożnościowych jest możliwie największe zmniejszenie ewentualnych kosztów społecznych bankructwa banku (które mogłyby doprowadzić do kryzysu finansowego), przy równoczesnym zapewnieniu tego, żeby banki nie antycypowały jako pewnej pomocy ze strony instytucji publicznych w razie wystąpienia trudności finansowych, zawinionych lub niezawinionych.

Przyjmuje się, iż ten system wprawdzie zwiększa w bankach pokusę nadużycia, ale dzięki obecności instytucji regulujących rynek bankowy wszystkie te problemy można zminimalizować. Dlatego sfera regulacyjno-prawna w systemie bankowym powinna być dobrze rozwinięta. Obejmuje ona sieć różnych instytucji publicznych pełniących funkcje regulacyjne i normotwórcze wobec sektora banków operacyjnych (i instytucji parabankowych).

3. Założenia modelu bankowości wolnej (zdergulowanej)

W cywilizacji zachodniej alternatywą dla rozwiązań bankowości regulowanej jest bankowość wolna (*free banking*) – zdergulowana. Bankowość wolna wprawdzie współcześnie nie występuje, ale jej założenia i podstawy działania zostały wypracowane przez zwolenników tzw. austriackiej szkoły ekonomii. Przedstawicielami szkoły austriackiej i bankowości wolnej są m.in. Carl Menger, Eugen von Boehm-Bawerk, Friedrich von Wieser, Ludwig von Mises, Israel Kirzher, Fritz Machlup, Murray Rothbard, Joseph Salerno, Hans-Hermann Hoppe, J.G. Hulsmann, Jesus Huerta de Soto.

Fundamentalnym założeniem w modelu wolnej bankowości jest prowadzenie bankowości pod warunkami i na zasadach mechanizmu wolnego rynku. W ujęciu bardziej szczegółowym model ten zakłada:

- wolność tworzenia banków,
- wolność emisji banknotów (bank będzie zobowiązywał się do wypłacania depozytów na każde żądanie),
- wolność przyjmowania depozytów na rachunki bieżące oraz wypłacania i ściągania czeków,
- wolność pożyczania pieniędzy (pożyczki pieniężne),
- wolność udzielania kredytów bankowych i inwestowania aktywów bankowych,
- wolność udzielania gwarancji, akredytyw dokumentowych oraz emitowania obligacji.

Zgodnie ze stanowiskiem współczesnych teoretyków free bankingu – kontynuatorów nurtu szkoły austriackiej i uwzględniających dokonujące się przeobrażenia w sposobach i otoczeniu gospodarczym – dla bankowości wolnej charakterystyczne są²:

- 1) wolna konkurencja w emisji wymiernego pieniądza zamiast monopolu banku centralnego na emisję banknotów. W przeszłości były to kwity emitowane w formie papierowej lub metalowego tokena, obecnie mogłyby one przyjąć formę tokenów elektrycznych;
- 2) wzajemne akceptowanie przez banki własnych banknotów i pośrednie wykupywanie banknotów przez banki;
- 3) wolna konkurencja w oferowaniu rachunków bieżących, ale i współpraca w rozliczeniach płatności na rynku międzybankowym;
- 4) rozwój rynku kredytów krótkoterminowych dla banków, które mają nadwyżki rezerw i chcą je zainwestować z zyskiem, oraz dla banków, które w związku z niskim poziomem rezerw chcą pożyczać środki na krótki termin;
- 5) rozwój inwestycji bankowych bardzo płynnych dostarczających możliwości inwestycyjnych na krótki termin i działających równoległe do pożyczek na rynku międzybankowym i kredytów gospodarczych;
- 6) brak środka płatniczego, który byłby prawnie wymuszoną walutą. Każdy może swobodnie handlować w walucie, jaką wybrał. Bank centralny może dalej istnieć i emitować walutę, ale waluta ta jest obowiązkowa jedynie dla płatności oficjalnych, takich jak np. podatki;
- 7) brak wymogu wysokości rezerw obowiązkowych (częstkowych, frakcyjnych, ułamkowych). Banki mogą swobodnie ustalać wielkość rezerw częstkowych albo nawet sprzedawać produkty finansowe, stosując różne rezerwy częstkowe i różne ograniczenia co do zasad wycofywania depozytów;

---

² H.H. Hoppe, *How Is Fiat Money Possible? – or, The Devolution of Money and Credit*, „Review of Austrian Economics” 7, 1994, no. 2, s. 49–74; J.G. Hulsmann, *Free Banking and the Free Bankers*, „Review of Austrian Economics” 9, 1996, no. 1, s. 3–53; D. Ust, *Free Banking*, FAQ 2005, <http://mars.superlink.net> (14.02.2012).

- 8) wszystkie banki mają nie tylko te same prawa, ale ponoszą taką samą odpowiedzialność jak każde inne przedsiębiorstwo. W momencie gdy nie wywiązywały się ze swoich zobowiązań, musiałyby ogłosić bankructwo oraz zostałyby poddane likwidacji, ich aktywa byłyby użyte do pokrycia roszczeń wierzycieli; w tej sytuacji udziałowcy straciliby całość lub część swojego kapitału, a osoby odpowiedzialne za złą politykę banku ponosiłyby karę. Żaden bank w obliczu upadłości nie ma prawa żądać pomocy od rządu lub innej instytucji publicznej.

4. Założenia modelu bankowości bezodsetkowej

Zdecydowanie różny od wskazanych obu modeli bankowości, właściwych dla cywilizacji zachodniej, jest model niekonwencjonalny, zwany też modelem bankowości islamskiej lub bezodsetkowej. Wprawdzie zakłada się w nim występowanie dwuszczeblowego systemu bankowego (bank centralny i banki operacyjne, głównie komercyjne), ale jednak istnieją różnice w podstawach funkcjonowania banków. Odmienności te wynikają w największym stopniu z podporządkowania modelu prawu islamskiemu (prawu *Shariah*, inaczej prawu koranicznemu), a nie rzymskiemu, które jest bardzo pragmatyczne.

W odniesieniu do banku centralnego pewne różnice dotyczą jego celów i funkcji, mniej zaś narzędzi.

Głównym celem banku centralnego jest kontrola poziomu PKB. Dlatego musi on zapewnić wystarczające rezerwy pieniądza, by unikać dużych fluktuacji cen i przez to wysokiej stopy bezrobocia.

Jeśli chodzi o narzędzia, bank centralny w świecie islamskim mógłby użyć wielu rozwiązań, jeśli nie wszystkich, dostępnych bankom centralnym w modelu konwencjonalnym.

Na szczeblu bankowości operacyjnej występują ogromne różnice między bankami islamskimi i konwencjonalnymi, dotyczą one takich obszarów jak cele społeczne, działalność charytatywna, stosunek do oprocentowania i relacje z klientami.

Banki islamskie mają za zadanie dążyć do realizacji celów społecznych poprzez sprawiedliwe dzielenie pozyskanych zasobów. Nie wyklucza to w żaden sposób komercyjnego charakteru banków – banki islamskie nie są instytucjami religijnymi, lecz finansowymi, nastawionymi na osiągnięcie dochodu.

Odmienny jest też stosunek do oprocentowania. Zgodnie z prawem kanonicznym lichwa jest zakazana, tak w formie pobierania odsetek od pożyczek, jak i od depozytów, i to nie tylko w relacjach bank–klient, ale także bank–bank centralny. W bankach islamskich nie istnieje oprocentowanie od kapitału klienta, ale pojęcie partnerstwa i współuczestniczenia w zyskach i stratach wynikających z inwestycji (i to wyłącznie możliwej w sferze gospodarki realnej).

Naczelną zasadą banków islamskich nie jest pomnożenie własnego kapitału, lecz pomnożenie majątku swoich klientów.

Dla wypracowania dochodu banki islamskie stosują zarówno zmienne stopy zwrotu (w produktach *murabahah*) oraz leasing, jak i inne różnorodne stopy zwrotu (*ijarah*, *mudarabah* i *musharakah*). Większość finansowania jest oparta na produktach *murabahah*³.

Wykorzystywane przez sektor banków środki muszą być postrzegane jako integralne z próbą rozwoju społeczeństwa i gospodarki w duchu islamu (dotyczy to przede wszystkim równości społecznej). Podejście do bankowości islamskiej – poza konwencjami religijnymi – oznacza też odmienne (w porównaniu z bankowością konwencjonalną) relacje pomiędzy finansami a ekonomiczną aktywnością. Mianowicie, relacja pożyczkobiorca–pożyczkodawca jest zastąpiona przez ryzyko⁴. Chodzi o to, że eliminacja odsetek ma na celu promocję sprawiedliwości ekonomicznej, równości społecznej i etycznie poprawnych przedsięwzięć, poparcie dla solidaryzmu i jedności muzułmańskiej społeczności narodów, harmonizację handlu, wykreowanie silnych ekonomicznych bodźców i współpracę w każdym zakresie gospodarki realnej.

Poza tymi zasadami ważna jest filozofia islamu i jej specyficzny system wartości. Zmierza ona do wytworzenia relacji współpracy między jednostką a społeczeństwem poprzez dążenie do harmonii i eliminację konfliktogennych przedsięwzięć.

5. Porównanie różnych modeli bankowości

Porównania cech poszczególnych modeli bankowości można dokonać w dwóch obszarach: cech charakterystycznych stanowiących efekt ich założeń fundamentalnych (tabela 1) oraz wynikających z praktycznego funkcjonowania systemów w określonych modelach.

Ważną cechą wyróżniającą banki w systemie bankowości islamskiej jest ich dążenie do wspomagania rozwoju gospodarki i społeczeństwa poprzez umiejętne określanie priorytetów inwestowania i sprawiedliwe dzielenie uzyskanych zasobów, ale i wspólne ponoszenie ryzyka przez poszczególne strony transakcji. W systemie niekonwencjonalnym, w przeciwieństwie do konwencjonalnych, nacisk kładzie się na pomaganie najbardziej narażonym na wykluczenie społeczne klientom, w szczególności poprzez wspieranie nowo powstałych przedsiębiorców i aktywizowanie zasobów pieniężnych ludności.

³ Z. Ahmad, *Framework of Islamic Banking*, „Journal of Islamic Banking and Finance” 1984, vol. 1, issue 2, http://www.financeinislam.com/article/1_35/1/227 (14.02.2012).

⁴ M. Umer Chapra, *Banks without interest: Is it conceivable?*, <http://zb.most.org.pl/zb/163/original/ekonomia.html> (14.02.2012).

Tabela 1. Cechy poszczególnych modeli bankowości

Kryterium wyodrębnienia cechy	Model bankowości regulowanej	Model bankowości wolnej	Model bankowości bezodsetkowej
Rola banku centralnego	Prowadzenie polityki monetarnej; wykorzystywanie banków jako narzędzia polityki społeczno-gospodarczej (w reżimie rezerw obowiązkowych); udzielanie bezpośrednio i pośrednio pomocy bankom przeżywającym trudności finansowe (parasol ochronny dla banków operacyjnych).	Bank centralny nie ma racji bytu (w klasycznej wersji bankowości wolnej) lub bank centralny istnieje, ale w reżimie, w którym emitowana przez niego waluta jest obowiązkowa jedynie dla płatności oficjalnych (w nowoczesnej wersji bankowości wolnej); nieudzielanie pomocy bezpośredniej bankom operacyjnym.	Prowadzenie polityki monetarnej jako części polityki społeczno-gospodarczej (poprzez kontrolę PKB i utrzymywanie różnic kursu walut na stabilnym poziomie) oraz tworzenie zaplecza informacyjno-eksperckiego dla banków na temat opłacalności inwestycji i kierunków rozwoju gospodarczego; nieudzielanie pomocy bezpośredniej bankom operacyjnym islamskim.
Różnorodność instytucji bankowych	Możliwe różne rodzaje banków, trzon tworzą banki komercyjne (spółki akcyjne), bez ograniczeń co do rodzaju i zakresu świadczonych usług finansowych.	Możliwe różne rodzaje banków, trzon tworzą banki komercyjne (spółki akcyjne), bez ograniczeń co do rodzaju i zakresu świadczonych usług finansowych.	Banki depozytowo-kredytowe, głównie prywatne.
Prawdziwy cel banku operacyjnego (komercyjnego)	Pomnażanie majątku właścicieli	Pomnażanie majątku właścicieli	Pomnażanie majątku klientów (deponentów) i jednocześnie majątku właścicieli
Grupa docelowa	Człowiek, indywidualista	Człowiek, indywidualista	Rodzina
Finansowanie ubogich	Wszyscy mogą skorzystać z depozytowych usług bankowych w obrębie systemu bankowego, ale niekoniecznie w każdym banku (zależnie od polityki konkretnego banku); produkty finansowania potrzeb nie są dedykowane najbiedniejszym.	Wszyscy mogą skorzystać z depozytowych usług bankowych w obrębie systemu bankowego, ale niekoniecznie w każdym banku (zależnie od polityki konkretnego banku); produkty finansowania potrzeb nie są dedykowane najbiedniejszym.	Każdy może skorzystać z oferty produktowej banku (istnieją pożyczki dobroczynne).
Program rozwoju społecznego	Świecki (nieislamski)	Świecki (nieislamski)	Islamski: religijny – zachowanie, etyka, aspekty społeczne ukazywane w świetle islamu
Aktywa banku	Oparte na stopie procentowej, pobierane odsetki.	Oparte na stopie procentowej, pobierane odsetki.	Oparte na partnerstwie, udziale stron w ryzyku, zyskach (i stratach), pobieranie odsetek jest zakazane.

Kryterium wyodrębnienia cechy	Model bankowości regulowanej	Model bankowości wolnej	Model bankowości bezodsetkowej
Pasywa banku	Oparte na stopie procentowej, pobierane odsetki.	Oparte na stopie procentowej, pobierane odsetki.	Oparte na partnerstwie, pobieranie odsetek jest zakazane.
Podstawowe źródła pasywów	Różne, zależnie od rodzaju banku; w coraz większym zakresie z dominacją pożyczek z hurtowego rynku międzybankowego, emisja papierów wartościowych, ponadto oszczędności klientów, pożyczki z banku centralnego.	Możliwe są oszczędności klientów, pożyczki z hurtowego rynku międzybankowego, emisja własnego pieniądza.	Dominujące oszczędności klientów, islamskie źródła dobroczynne, np. podatek <i>zakat</i> , poza tym krótkoterminowe pożyczki banku centralnego.
Transfer funduszy	W formie pieniądza	W formie pieniądza	W formie dóbr wytworzonych w realnej gospodarce
Podmiot ponoszący ryzyko inwestycji	Zawsze ponosi klient.	Zawsze ponosi klient.	Ryzyko inwestycji ponoszone przez wszystkie strony transakcji.
Dochodzenie roszczeń	Zabezpieczenie społeczne: obligatoryjne systemy gwarancyjne depozytów i uprzywilejowany system dochodzenia roszczeń przez banki.	Dobrowolne systemy gwarancyjne, brak uprzywilejowanego systemu dochodzenia roszczeń przez banki.	Dopuszczalne zabezpieczenie społeczne w formie systemu odzyskiwania niespłaconych długów przez klientów; podstawowe zabezpieczenie to zachowania stron zgodne z etyką islamu.
Motywacja do pracy personelu bankowego	Finansowa	Finansowa	Finansowa i etyczna

Źródło: opracowanie własne na podstawie A. Rahman, *Islamic Microfinance: A Missing Component in Islamic Banking*, „Kyoto Bulletin of Islamic Area Studies” 2007, no. 1–2, s. 44.

Aktywność banków islamskich koncentruje się na realnej sferze gospodarki i polepszaniu swych kompetencji w zarządzaniu, ale nie na przerzucaniu na innych ryzyka bankowego. W systemie bankowości regulowanej nacisk kładzie się na polepszanie kompetencji w zakresie zarządzania ryzykiem finansowym (bankowym), lecz w praktyce na znaczeniu zyskuje forma przerzucania ryzyka na innych uczestników, niebezpośrednio związanych z transakcją pierwotną, lub bezpośrednio na klienta banku. Natomiast w systemie bankowości wolnej forma przenoszenia ryzyka na podmioty trzecie jest ograniczona istniejącym zaufaniem do konkretnego banku, który nie może liczyć na istnienie innego parasola ochronnego, tak jak w wypadku banku funkcjonującego w regulowanym systemie bankowości.

W rozliczeniach finansowych banki islamskie stosują znacznie niższą dźwignię finansową i są bardziej konserwatywne niż banki w systemie konwencjonalnym

(typowy wskaźnik dźwigni w USA i Europie to ponad 20:1, na Bliskim Wschodzie i Afryce Północnej – 10:1 – www.oecdobserver.org). Przypuszcza się, że w bankowości wolnej dźwignia finansowa byłaby również znacznie niższa wobec braku publicznego parasola ochronnego oraz niewystępowania pieniądza fiducyjnego. Ponadto banki islamskie w większym zakresie angażują się w finansowanie przedsięwzięć publicznych i społecznych, które są mniej wrażliwe na cykl koniunkturalny.

Zakończenie

W świecie cywilizacji zachodniej trudno by oczekiwać wyparcia modeli bankowości, w których funkcjonowanie jest wpisana instytucja procentu od kapitału (odsetek). Bankowość odsetkowa, w przeciwieństwie do poglądu właściwego dla bankowości bezodsetkowej, może mieć rację bytu i wykonywać swe zadania szczególnie w kontekście ściślejszego związania jej z realną sferą gospodarki. Bankowość wolna, podobnie jak bezodsetkowa, nie uznaje możliwości ani zasadności występowania pieniądza typu *fiat*, choć sposób niedopuszczenia do kreacji takiego pieniądza jest różny. W systemie bankowości wolnej dzieje się tak za sprawą odrzucenia instytucji rezerw cząstkowych, które stanowią źródło kreacji pustego pieniądza (bez pokrycia w dobrach realnych, a także dodatkowe źródło zagrożenia bankructwem banków w przypadku wystąpienia efektu zarażenia (*domina*). Natomiast w systemie bankowości bezodsetkowej jest tak za sprawą ścisłego powiązania wartości religijnych z gospodarką (brak rozdziału *sacrum* i *profanum* w życiu gospodarczym), innego stosunku banku islamskiego do ryzyka (obowiązuje zasada partycypacji w dochodach i stratach) oraz dostępnych instrumentów finansowych ściśle ukierunkowanych na wspieranie funkcjonowania i rozwoju realnej sfery gospodarki. Dla świata zachodniego, zdominowanego wartościami pragmatycznymi, wpisanie w zasady pracy banków jedności *sacrum* i *profanum* nie jest realne, ale może być postrzegane jako drogowskaz prowadzący do wypracowania własnych rozwiązań respektujących wartości etyczne w działaniu banków (np. zasady społecznej odpowiedzialności biznesu). Oprócz tego tak banki wolne, jak i islamskie nie są narażone na większą pokusę nadużycia niż banki nowożytne w systemie bankowości regulowanej, bo nie mają ochrony ze strony osoby trzeciej, publicznej. W poszukiwaniu dróg naprawy nowożytnej bankowości i systemów bankowych warto więc zaczerpnąć z rozwiązań oferowanych przez oba modele bankowości, wolnej i islamskiej, skojarzyć je w rozwiązanie nowej jakości, akceptowalne w społeczeństwie świata zachodniego.

Bibliografia

1. Ahmad Z., *Framework of Islamic Banking*, „Journal of Islamic Banking and Finance” 1984, vol. 1, issue 2, http://www.financeinislam.com/article/1_35/1/227 (14.02.2012).

2. Heffernan S., *Nowoczesna bankowość*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2007.
3. Hoppe H.H., *How Is Fiat Money Possible? – or, The Devolution of Money and Credit*, „Review of Austrian Economics” 7, 1994, no. 2.
4. Hulsmann J.G., *Free Banking and the Free Bankers*, „Review of Austrian Economics” 9, 1996, no. 1.
5. Rahman A., *Islamic Microfinance: A Missing Component in Islamic Banking*, „Kyoto Bulletin of Islamic AreaStudies” 2007, no. 1–2.
6. Umer Chapra M. *Banks without interest: Is it conceivable?*, <http://zb.most.org.pl/zb/163/original/ekonomia.html> (14.02.2012).
7. Ust D., 2005, *Free Banking*. FAQ. <http://mars.superlink.net> (14.02.2012).
8. www.oecdobserver.org.

Models of banking trades

The assumptions and the crux of three major models of banking system (banking trades) are presented in the study. These models are:

- conventional regulated banking trade;
- conventional free banking;
- unconventional banking without interest.